

N:o 17.

Ank. till Riksd. Kansli den 12 Febr. 1886, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förändrad lydelse af § 53 i värnpligtslagen den 5 Juni 1885, dels ock enskild motion i samma ämne.

Kongl. Maj:t har under den 30 December sistlidna år till Riksdagen aflåtit en proposition, N:o 12, af följande lydelse:

»Under hänvisning till bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för denna dag, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning angående förändrad lydelse af § 53 i värnpligtslagen den 5 Juni 1885.

Härigenom förordnas, att § 53 i värnpligtslagen den 5 Juni 1885 skall erhålla följande förändrade lydelse:

§ 53.

Denna lag skall å invånarne på Gotland tills vidare tillämpas med den olikhet i afseende å tiden och sättet för värnpligtens fullgörande:

a) att värnpligten för invånare på Gotland inträder vid början af det kalenderår, under hvilket han fyller nitton år, och fortfar till och med det, under hvilket han fyller trettioåtta år;

b) att tjänstetiden i beväringen är tolf år, hvaraf sex år i första och sex år i andra uppbådet;

c) att den värnpligtige är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjenstgöra under fredstid i femtiofyra dagar, hvilken tjenstgöring från och med år 1887 skall af vederbörande årsklasser fullgöras med trettio dagar under det första, med tolf dagar under det andra och med tolf dagar under det tredje året;

d) att då beväringen jemlikt § 28 till tjenstgöring inkallas, det andra uppbådet icke skall uppfordras, förr än första uppbådet från hela ön blifvit inkalladt, samt att så väl under fred som i krigstid de värnpligtige på Gotland skola vara befriade från tjenstgöring utom öns område.

Der för tillämpning af de i denna paragraf gifna särskilda föreskrifter rörande värnpligtens utgörande å Gotland erfordras undantag i ett eller annat hänseende från öfriga i denna lag gifna bestämmelser, eger Konungen derom förordna.»

Denna proposition har af båda Kamrarne hänvisats till handläggning af Lag-Utskottet, som tillika fått från Andra Kammaren emottaga en inom den Kammaren af Herr Aug. Bokström väckt motion, N:o 131, i samma ämne.

I denna motion föreslås,

att Riksdagen för sin del må godkänna följande lydelse af nämnda paragraf:

§ 53.

»Denna lag skall å invånarne i Gotlands län tills vidare tillämpas med den olikhet i afseende å tiden och sättet för värnpligtens fullgörande:

a) att värnpligten för invånare i Gotlands län fortfar till och med det år, under hvilket han fyller fyratio år;

b) att tjenstetiden i beväringen är tolf år, hvaraf sex i första och sex i andra uppbådet;

c) att, då beväringen jemlikt § 28 till tjenstgöring inkallas, det andra uppbådet icke skall uppfordras vid andra tillfällen, än då riket råkat i krig med annan makt, och icke heller förr än första uppbådet från hela länet blifvit inkalladt samt att så väl under fred som i krigstid de värnpligtige i Gotlands län skola vara befriade från tjenstgöring utom länets område;

d) de värnpligtige, som enligt för Gotlands län nu gällande bestämmelser redan fullgjort tvenne års värnpligt, befrias från andra årets vapenöfning enligt denna lag.

Der för tillämpning af de i denna paragraf gifna särskilda föreskrifter rörande värnpligtens utgörande i Gotlands län erfordras undantag i ett eller annat hänseende från öfriga i denna lag gifna bestämmelser, eger Konungen derom förordna.»

Om detta förslag icke skulle af Riksdagen godkännas, hemställer motionären,

att Riksdagen för sin del ville godkänna Kongl. Maj:ts proposition i ämnet med den förändring, att mom. d) erhåller följande lydelse:

»d) att då beväringen jemlikt § 28 till tjenstgöring inkallas, det andra uppbådet icke skall uppfordras vid andra tillfällen, än då riket råkat i krig med annan makt, och icke heller förr än första uppbådet från hela länet blifvit inkalladt, samt att så väl under fred som i krigstid de värnpliktige i Gotlands län skola vara befriade från tjenstgöring utom länets område.»

Till upplysning om den nuvarande organisationen af Gotlands nationalbeväring får Utskottet hänvisa dels till den såsom bilaga till detta utlåtande aftryckta kungörelse, hvilken innefattar den angående nationalbeväringens första upprättande ingångna konvention, dels ock till det af Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet afgifna yttrande till statsrådsprotokollet den 11 sistlidne Januari, som finnes bifogadt Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof (sid. 26).

Vid jemförelse mellan Kongl. Maj:ts och motionärens förslag till ändring af § 53 i värnpligtslagen har Utskottet ansett det förstnämnda ega obetingadt företräde, och vill Utskottet i korthet angifva skälen därför.

De båda förslagen skilja sig från hvarandra i hufvudsakligen följande punkter:

Kongl. Maj:t föreslår, att värnpligten för invånare på Gotland skall inträda redan vid början af det kalenderår, under hvilket han fyller 19 år, och fortfara till och med det, under hvilket han fyller 38 år; hvaremot, enligt Herr Bokströms förslag, värnpligten skulle, på sätt för rikets öfrige inbyggare är stadgadt, inträda först vid 21 års ålder samt fortfara till och med det år, under hvilket den värnpliktige fyller 40 år. Anledningen till det af Kongl. Maj:t föreslagna tidigare inträdandet af värnpligten torde vara att söka deri, att den gotländske ynglingen anses tidigare, än hvad eljest i vårt land är fallet, ernå den kroppsutveckling, som värnpligtens fullgörande förutsätter. Dessutom synes den af Kongl. Maj:t i detta afseende föreslagna afvikelse från hvad som gäller för rikets öfrige invånare innebära snarare en fördel än en olägenhet för den gotländska befolkningen.

Herr Bokströms förslag skiljer sig vidare från Kongl. Maj:ts deri, att, enligt det senare, den värnpliktige skulle vara skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i 54 dagar, således 12 dagar längre än i rikets öfriga delar, under det Herr Bokström anser denna afvikelse från de allmänna föreskrifterna ej böra ega rum. Härvid torde böra erinras, att, enligt den nuvarande organisationen, öfningstiden i regeln utgör 66 dagar, fördelade med 6 dagar på 11 år, så att den af Kongl. Maj:t föreslagna öfningstiden i allt fall är 12 dagar kortare än den för närvarande bestämda. För afvikelsen från hvad i detta afseende är i allmänhet stadgadt, synas goda skäl förefinnas, om man tager hänsyn dertill, att den gotländska beväringen saknar det stöd af stam, som kan möjliggöra en kortare öfningstid; och ett godt vederlag för den längre tjänstgöringstiden är gifvet uti bestämmelsen, att de värnpliktige på Gotland så väl under fred som i krigstid skola vara befriade från tjänstgöring utom öns område.

I mom. d) af Kongl. Maj:ts förslag önskar Herr Bokström den ändring, att andra uppbudet icke må kunna inkallas vid andra tillfällen, än då riket råkat i krig med en annan makt. I detta afseende må det vara nog att erinra derom, att, såsom erfarenheten nyligen visat, fall kunna inträffa, då rikets säkerhet fordrar ett uppbudande af all på en särskildt hotad punkt tillgänglig försvarskraft, oaktadt riket icke råkat i krig.

Det af Herr Bokström föreslagna inskjutandet af en öfvergångsbestämmelse i denna § synes Utskottet icke lämpligt.

Slutligen vill Utskottet fästa uppmärksamheten på ännu en omständighet, som talar för antagande af Kongl. Maj:ts förslag i väsentligen oförändradt skick. Då nemligen Kongl. Maj:t, på sätt chefen för Landtförsvarsdepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet antydt, alltid ansett nödigt lemna befolkningen på Gotland tillfälle att yttra sig rörande väckta förslag till ändringar i de rörande krigstjänstskyldigheten derstädes särskildt gällande bestämmelser, och Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag är uppgjordt i närmaste öfverensstämmelse med de yttranden, som vid det i September sistlidna år hållna sammanträde af ombud för Gotlands samtliga kommuner afgåfvos af ombuden för 62 kommuner, under det att endast 27 kommuners ombud uttalat sig emot Kongl. Maj:ts förslag, så torde, derest någon ändring i hufvudsakliga delar af Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag vidtages, sådant föranleda dertill, att befolkningen måste ånyo i ämnet höras.

Utskottet, som af anförda skäl äfvensom på de grunder, som i öfrigt finnas andragna i bilagan till propositionen, anser Kongl. Maj:ts förslag böra till sitt innehåll af Riksdagen godkännas, har dock funnit anledning till två anmärkningar emot förslaget redaktion. Den ena är att benämningen förordning icke synes vara lämplig för en författning, hvarigenom göres ändring i en så vigtig lag som värnpligtslagen, i följd hvaraf Utskottet anser ordet »förordning» i rubriken böra utbytas mot »lag». Den andra anmärkningen gäller de uttryck, som i förslaget blifvit använda för att beteckna det område, inom hvilket den föreslagna undantagslagstiftningen skall vinna tillämpning, nemligen »Gotland» och »ön». Det torde ej vara tvifvel underkastadt, att förslaget är afsedt att omfatta jemväl de smärre öar, som tillhöra Gotlands län. Utskottet anser därför, i likhet med Herr Bokström, att de nämnda uttrycken böra ersättas med »Gotlands län» och »länet».

Utskottet hemställer följaktligen,

- 1) att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke kan bifallas i oförändradt skick, må för sin del antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse af § 53 i värnpligtslagen den 5 Juni 1885.

Härigenom förordnas, att § 53 i värnpligtslagen den 5 Juni 1885 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 53.

Denna lag skall å invånarne i *Gotlands län* tills vidare tillämpas med den olikhet i afseende å tiden och sättet för värnpligtens fullgörande:

a) att värnplikten för invånare i *Gotlands län* inträder vid början af det kalenderår, under hvilket han fyller nitton år, och fortfar till och med det, under hvilket han fyller trettioåttå år;

b) att tjenstetiden i beväringen är tolf år, hvaraf sex år i första och sex år i andra uppbådet;

c) att den värnpliktige är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjenstgöra under fredstid i femtiofyra dagar,

hvilken tjänstgöring från och med år 1887 skall af vederbörande årsklasser fullgöras med trettio dagar under det första, med tolf dagar under det andra och med tolf dagar under det tredje året;

d) att då beväringen jemlikt § 28 till tjänstgöring inkallas, det andra uppbådet icke skall uppfordras, förr än första uppbådet från hela länet blifvit inkalladt, samt att så väl under fred som i krigstid de värnpligtige i *Gotlands län* skola vara befriade från tjänstgöring utom *länets* område.

Der för tillämpning af de i denna paragraf gifna särskilda föreskrifter rörande värnpligtens utgörande i *Gotlands län* erfordras undantag i ett eller annat hänseende från öfriga i denna lag gifna bestämmelser, eger Konungen derom förordna; samt

2) att Herr Bokströms motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 12 Februari 1886.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer

af Herrar *Bokström* och *H. Andersson* i Nöbbelef.

*Bilaga.***Kungörelse.**

Sedan ej mindre samtliga Gotlands invånare på landsbygden, än största delen af Visby stad, enligt hållne protokoller under den 11:te, 19:de och 29:de December förlidet år antagit de dem om sättet till Gotlands försvar vid befarade fientliga anfall, å Kongl. Maj:ts Höga vägnar af mig då gjorda propositioner; i anledning hvaraf de frivilligt ingått uti en allmän nationalbeväring samt åtagit sig att hellre mangrant gripa till vapen, och i förberörda ändamål låta sig deruti inöfvas, än att efter Riksens Ständers beslut förstärkningsmanskap utgöra, så har Kongl. Maj:t ej allenast genom Dess af trycket utgångna nådiga proklamation af den 5:te sistlidne Februari deröfver förklarat sitt synnerliga nådiga välbehag, utan ock, uti särskildt till mig aflåten nådig skrifvelse af samma dato till alla delar i nåder gillat alla de af mig vid denna nationalbeväring upprättande och organiserande föreslagne och vidtagne åtgärder äfvensom de dervid betingade vilkor och förbehåll, så lydande:

1:o) Uppskrifves hvar man, som kan bära vapen och icke för ålder och sjuklighet är dertill otjenlig, och indelas uti fyra corpser af jägare, artilleri, lätt infanteri och pikförare.

2:o) Dessa corpser indelas hvar för sig uti kompanier, så hvarje socken eller pastorat får i möjligaste måtto vara sammans.

3:o) Hvert således indelt kompani får inom sig välja korporaler och underofficerare, för hvarje 25 man en korporal och för hvarje 50 man en underofficer.

4:o) Desse underofficerare och korporaler skola, så snart de blifva kallade, samlas att lära sig exercera vid närmaste militärstation, och få under tiden lika underhåll som deras vederlikar af kronan.

5:o) Gevär och ammunitionspersedlar aflemnar kronan, och kommer sedermera att vårdas och för dem ansvaras af hvar och en, som fått desamma emottaga.

6:o) Om exercistiden och det öfriga af allmänna beväringensanstalterna skall särskildt öfverenskommas med allmogen och församlingarne.

7:o) Då någon corps eller afdelning blifver beordrad att samlas till försvar af ön, eller att fördrifva fienden, undfår den lika aflöning och underhåll, som kronans manskap.

8:o) De, som erhålla ej kläder, undfå ersättning af kronan för det de slita sina egna, i proportion af tiden de gjort tjenst, och efter hvad kronans kläder kosta.

9:o) Sedan försvarsmanskapet är samladt i trupp och står under befäl, efterlefvas krigslagarne.

10:o) Samma rättighet till hedersbelöningar för visad mandom och ådagalagd tapperhet emot rikets fiender samt enahanda rätt till gratialer för erhållne blessyrer, vård och skötsel som kronans manskap äfvensom lika rättighet till prispennningar blifver landtfolket behållet.

11:o) Utaf allt det manskap och befäl, som utgöres af landets invånare till öns försvar skall ingen kommenderas utan inom länets gränser hvarken i krigs- eller fredstider.

12:o) Så fort möjligt är skola tryckta exemplar meddelas alla församlingar, så väl af detta, som det af krigsartiklarne och reglementen, som kan tjena till deras efterrättelse; hvarjemte Kongl. Maj:t i nåder behagat fastställa hvad jag i afseende på allmänna nationalarmeringen härstädes i underdånighet föreslagit, nemligen:

1:o) Att ingen öfver 50 års ålder kommer uti rullorna att antecknas.

2:o) Att manskapet emellan 45 och 50 års ålder skall utgöra en särskildt corps af pikförare eller reserv.

3:o) Att husbönder, arrendatorer, hufvudmän för rörelser och deras högst oundärliga biträde likaledes blifva indelte uti en särskildt corps, som ej uppkallas till tjenstgöring förr än högsta nöden det fordrar, och

4:o) Att alla öfrige till krigstjenst tjenliga personer med undantag af dem, hvilka innehafva publikt embete eller syssla på stat, enroleras för att på utsatt tid i vapen genast inöfvas, i hvilket afseende sammandrag af exercis- och tjenstgöringsreglementena, samt krigsartiklarne behörigen faststälde, böra till efterlefnad utdelas.

Och som alla de, hvilka till allmänna nationalarmeringen höra och således äfven de uti 3:dje punkten omnämnde till en särskildt corps vid infanteriet indelte personer, de der ej förr, än högsta nöden det fordrar, till tjenstgöring måge påkallas, likväl emellertid ofelbart böra i vapen inöfvas och göras skicklige att kunna enligt sitt åtagande till landets försvar vid fientliga anfall bidraga, helst det är förgäfvets och

utan ändamål att af en först i nödens stund påkallad ööfvad och odis-
ciplinerad, men bevärad trupp kunna vänta eller påräkna det försvar,
som till fiendens fördrifvande med mandom och tapperhet stadgad ord-
ning och ståndaktig pålitlighet erfordras; alltså, och i händelse en och
annan skulle undandraga sig den skyldigheten att ovilkorligen efter
kallelse på utsatt tid och ställen sig infinna för att exerceras, har jag
funnit nödigt härigenom förklara, att ej någon eger rättighet att utan
särskildt tillstånd förfallolöst afhålla sig ifrån anbefalda exercismöten
och samlingsställen vid det äfventyr och ansvar som olydnad, ohör-
samhet och motvilja ofelbart måste med sig föra; hvartill dock, efter
hvad jag hoppas, icke någon af landets enige och vältänkande inbyg-
gare, som täfla med alla andra redlige svenske män uti undersåtlig
trohet och tillgifvenhet för Konungen och en ren kärlek för foster-
landet, oförförd sig skyldig gör, hvilket allt uppå Kongl. Maj:ts nådiga
befallning härigenom allmänneligen kungjordt varder.

Visby å Landskansliet den 9 April 1811.

RUDOLF CEDERSTRÖM.

J. F. Strutzenbecher.
